

Concerttoelichting

JOHN ADAMS DIRIGEERT ADAMS, GLASS EN REICH

.....
VR 15 OKTOBER 2021 • 20.15 UUR

ROTTERDAMS
PHILHARMONISCH
ORKEST

PROGRAMMA

dirigent **John Adams**
piano **Katia Labèque**
piano **Marielle Labèque**

Steve Reich *1936
Three Movements for Orchestra
[1986]

- kwartnoot=176
- kwartnoot=88
- kwartnoot=176

Philip Glass *1937
Concert voor twee piano's en orkest
[2014-15]

- I. –
- II. –
- III. –

Pauze

John Adams *1947
Naive and Sentimental Music
[1999/2021, Nederlandse première
herziene versie]

- Naive and Sentimental Music
- Mother of the Man
- Chain to the Rhythm

Einde concert circa 22.30 uur

**Vorige uitvoeringen door ons
orkest:**

Reich Three Movements: eerste
uitvoering

Glass Concert voor twee piano's:
eerste uitvoering

Adams Naive and Sentimental
Music: eerste uitvoering

*cover: Antelope Canyon.
Foto Jeremy Bishop.*

Philip Glass. Foto Mark Seliger

WAT HEET MINIMAAL?!

Het is al vaak gezegd: de term 'minimal music' is misleidend en generaliserend. Maar het etiket dat Steve Reich en Philip Glass ruim vijftig jaar geleden kregen opgeplakt is altijd blijven kleven, ondanks hun fundamentele verschillen en de afwijkende ontwikkeling die ze doormaakten. Ook de wat jongere John Adams werd aanvankelijk bij het minimalisme ingelijfd, maar hij ontpopte zich als een stilistisch ongrijpbaar componist - met minimalistische trekjes, dat wel. De stukken op dit programma bewijzen hoe rijk, gevarieerd en uitbundig 'minimal' kan zijn.

Strikt genomen waren Reich en Glass niet de grondleggers van een nieuwe stijl. Pioniers waren de 'muziekgoeroes' La Monte Young en Terry Riley, die composities baseerden op één enkele toon. Riley werd daarmee een icoon van de East Coast-hippiecultuur; Reich en Glass trokken de lijn door naar downtown New York. Naast de invloed van Riley kwam de inspiratie 'van buiten', zoals Glass later zei. Reich experimenteerde met bandrecorders die hij canons liet spelen of net niet parallel liet lopen; tevens verdiepte hij zich in Afrikaans slagwerk en traditionele Joodse gezangen. Glass spiegelde zich intussen aan Indiase muziek. Hun werken – harmonisch toegankelijk, en bijna bedwelmend door hun herhaalde motiefjes en

strakke ritmische puls – waren een duidelijk statement tegen de dissonante, hyper-intellectuele avant-gardemuziek uit Europa. Daar joegen componisten als Stockhausen en Boulez de gewone concertganger de zaal uit; Reich en Glass bereikten echter een breed en jong publiek.

Messcherpe timing

In zijn beginjaren componeerde Reich baanbrekende stukken voor spartaanse bezettingen: een violist die duetteert met een bandopname, een groepje slagwerkers, of twee paar klappende handen. Voor het grotere werk formeerde hij eigen ensembles van wisselende samenstelling. Tegelijk met de bezetting groeide ook zijn harmonische palet; sinds de jaren negentig zijn het vooral de immer

Hier boksen beide partijen niet tegen elkaar op (zoals in een romantisch concertstuk), maar gedraagt het orkest zich als een enorme klankkast die de pianopartij uitvergroot en inkleurt

strakke ritmische patronen en de motief-herhalingen die herinneren aan zijn minimalistische start. Reich zelf verkoos trouwens altijd de term 'repetitieve muziek' boven 'minimal'. Terecht: er is niets 'mini' aan de klankweelde die hij uit de overlapping van korte motiefjes laat ontstaan. Wat ook veranderde was Reichs afkeer van het traditionele symfonieorkest. Dat was vooral een praktisch bezwaar: de metronoom-strakke ritmiek die hij verlangt is met zo'n grote bezetting moeilijk realiseerbaar. Maar nu vrijwel alle orkestmusici popmuziek (en soms minimal) in hun bagage hebben kan Reich op een messcherpe timing rekenen.

De eerste toenadering was *Three Movements* uit 1986 – een symfonisch werk, al zette Reich de orkestopstelling naar eigen hand. Slagwerk en twee piano's zijn pal voor de dirigent geplaatst, om de ritmische motor van het stuk zo accuraat mogelijk te laten draaien. Ze worden geflankeerd door twee strijkersgroepen die elkaar voortdurend echoën, kruisen en inhalen. Wat je hoort is nog altijd een grotendeels Westers-klassieke bezetting, maar bij Reich klinkt die als het exotische instrumentarium van een land dat je niet precies kunt aanwijzen.

Klankkast

Meer nog dan Reich sloeg Philip Glass een brug tussen klassiek en pop, onder andere door zijn gullere gebruik van synthesizers en andere elektronische instrumenten. Glass componeert naar eigen zeggen even graag voor een elektronisch instrumentarium als voor een traditioneel orkest, al

slaat de balans in de laatste twintig jaar door naar klassieke bezettingen. Reichs afkeer van symfonieorkesten deelt hij bepaald niet; inmiddels heeft hij twaalf symfonieën en diverse soloconcerten op zijn naam staan. Daarnaast is Glass duidelijk meer een theaterman, getuige de opera's, balletten en filmmuziek die hij afleverde.

Voor het pianoduo Labèque, met wie hij al herhaaldelijk samenwerkte, componeerde Glass dit *Dubbelconcert*. Het is muziek waarin je de maker vanaf de eerste seconde herkent: een beweeglijk mozaïek van welluidende drieklanken die zich aldoor nét anders gedragen dan je verwacht. Die grilligheid verraadt Glass' vertrouwdheid met Indiase muziek, waarin herhaalde melodische patronen geleidelijk veranderen door de weglating of toevoeging van een enkele noot.

Wie zijn eerdere werken kent merkt dat de componist hier soms buiten zijn eigen lijntjes kleurt: de samenklanken zijn soms wranger dan je van hem gewend bent. Maar het eigenaardigst is de 'machtsverhouding' tussen piano's en orkest. Hier boksen beide partijen niet tegen elkaar op (zoals in een romantisch concertstuk), maar gedraagt het orkest zich als een enorme klankkast die de pianopartij uitvergroot en inkleurt.

Vrijheid

Componist/dirigent John Adams voelde zich als student sterk aangetrokken tot de klankwereld van Riley, Reich en Glass, maar zijn liefde voor jazz en Europese klassieken was te sterk om een puur minimalistische

koers te varen. Hij beschouwt zichzelf als een typisch Amerikaans componist – oftewel eentje die de vrijheid neemt om zijn materiaal uit alle stijlperiodes en windstreken te betrekken. In *Naive and Sentimental Music* put Adams uit een scala aan inspiratiebronnen.

De titel verwijst naar een geschrift van Friedrich Schiller, die onderscheid maakte tussen 'naïeve' en 'sentimentele' dichtkunst. De eerste is objectief en staat op zichzelf, terwijl 'sentimentele' dichters focussen op hun eigen persoonlijkheid, hun omgeving en hun historische context. Maar hoe maak je tegenwoordig nog kunst die niet gekleurd is door onze historische erfenis?

Adams probeerde in dit werk een maagdelijk geluid te laten horen, zonder echo's uit het verleden of autobiografische elementen. Een gedurfde onderneming, want wie voor een 'bejaard' medium als orkest componeert kan natuurlijk niet om eerdere orkestcomponisten heen. Maar Adams wist ook dat hij zich alleen in orkestmuziek spontaan en onbevangen kan uitdrukken. Dat resulteerde in een stuk waarin echo's van Anton Bruckner klinken (in de trage bewegingen van deel één), waarin de orkestratie Adams' liefde voor jazz verraadt, en waarin het slotdeel appelleert aan de minimal-liefhebber. En toch hoor je die 'oude bekenden' niet aankomen. Kennelijk wint Adams' 'naïviteit' het hier van zijn sentimenten, tegen zijn eigen verwachtingen in.

Michiel Cleij

Foto Musacchio-Ianniello-Pasqualini

John Adams, Dirigent

Geboren: Worcester, Verenigde Staten

Studie: directie en compositie aan Harvard University bij Leon Kirchner, David del Tredici, Roger Sessions

Prijzen: Erasmusprijs (2019); Pulitzer Prize (2003) voor On the Transmigration of Souls, voor de slachtoffers van de aanslagen in New York op 11 september 2001; Pulitzer Prize for Music Finalist for Century Rolls (1998); Grawemeyer Award (1995)

Eredocorten: Harvard, Yale, Northwestern University, Cambridge University, Juilliard School of Music, Royal Academy of Music

Gastdirecties: Berliner Philharmoniker, Koninklijk Concertgebouworkest, London Symphony Orchestra, Wiener Symphoniker, Los Angeles Philharmonic, orkesten van Seattle, Cincinnati, Atlanta, Toronto

Orkestwerken: Harmonielehre (1984), The Chairman Dances (1985), Vioolconcert (1993)

Opera's: Nixon in China (1985), The Death of Klinghoffer (1992), Doctor Atomic (2004), Girls from the Golden West (2017)

Debuut Rotterdams Philharmonisch: 2021

Katia en Marielle Labèque, Pianoduo

Geboren: Bayonne, Frankrijk

Studie: Conservatorium van Parijs

Specialisatie: repertoire voor vier handen en repertoire voor twee piano's

Doorbraak: 1980, met de cd-opname van Gershwins Rhapsody in Blue voor twee piano's

Als duo gesoleerd bij: Gewandhausorchester Leipzig, Berliner Philharmoniker, Staatskapelle Dresden, London Philharmonic, London Symphony Orchestra, Koninklijk Concertgebouworkest, symfonieorkesten van Boston en Chicago

Wereldpremières: werken van Thomas Adès, Louis Andriessen, Olivier Messiaen, Luciano Berio, Pierre Boulez, Bryce Dessner, Philip Glass, György Ligeti, Nico Muhly

Bijzonder project: Bernsteins West Side Story voor twee piano's en percussie

Oude muziek: op fortepiano's met English Baroque Soloists, Orchestra of the Age of Enlightenment, Il Giardino Armonico, Musica Antiqua Köln

Debuut Rotterdam Philharmonisch: 1979

Katia en Marielle Labèque: Foto Umberto Nicoletti

AGENDA

vr 29 oktober 2021 • 20.15 uur

zo 31 oktober 2021 • 14.15 uur

dirigent **Edo de Waart**

fagot **Pieter Nuytten**

Dvořák Blazersserenade

Weber Andante e Rondo ongarese

Dvořák Negende symfonie 'Uit de Nieuwe Wereld'

za 30 oktober 2021 • 19.00 uur

Griazelconcert Halloween (6+)

dirigent **Adam Hickox**

acteur **Michel Sorbach**

regie/tekst **Bart Oomen**

filmanimatie **Sebastiaan de Ruiter**

muziek van **Moesorgski, Saint-Saëns** en **Dukas**

do 4 november 2021 • 20.15 uur

vr 5 november 2021 • 20.15 uur

zo 7 november 2021 • 14.15 uur

dirigent **Lahav Shani**

cello **Nicolas Altstaedt**

Bloch Schelomo

Mahler Eerste symfonie

vr 12 november 2021 • 20.15 uur

dirigent **Jukka-Pekka Saraste**

sopraan **Helena Juntunen**

bariton **Tommi Hakala**

koor **YL Male Voice Choir**

Sibelius Kullervo

zo 14 november 2021 • 14.15 uur

dirigent **Jukka-Pekka Saraste**

sopraan **Helena Juntunen**

bariton **Tommi Hakala**

Sibelius Orkestliederen

Sibelius De bard

Sibelius Lemminkäinen-suite

wo 1 december 2021 • 14.00

en 16.00 uur

Sint Sing-Along (3+)

leden van het Rotterdams

Philharmonisch Orkest

i.s.m. **Hofplein Rotterdam**

bekende **Sinterklaasliedjes**

ORKESTLEDEN

Chef-dirigent

Lahav Shani

Eredirigent

Valery Gergiev

Yannick Nézet-Séguin

Eerste viool

Igor Gruppman,

concertmeester

Marieke Blankestijn,

concertmeester

Quirine Scheffers

Hed Yaron Meyerson

Saskia Otto

Arno Bons

Mireille van der Wart

Shelly Greenberg

Cor van der Linden

Rachel Browne

Maria Dingjan

Marie-José Schrijner

Noëmi Bodden

Petra Visser

Sophia Torrença

Hadewijch Hofland

Annerien Stuker

Alexandra van Beveren

Koen Stapert

Tweede viool

Charlotte Potgieter

Cecilia Ziano

Frank de Groot

Laurens van Vliet

Tomoko Hara

Elina Staphorsius

Jun Yi Dou

Bob Bruyn

Letizia Sciarone

Eefje Habraken

Maija Reinikainen

Sumire Hara

Wim Ruitenbeek

Babette van den Berg

Melanie Broers

Altviool

Anne Huser

Roman Spitzer

Maartje van Rheeden

Galalah Samson

Kerstin Bonk

Lex Prummel

Janine Baller

Francis Saunders

Veronika Lénártová

Rosalinde Kluck

León van den Berg

Cello

Emanuele Silvestri

Joanna Pachucka

Daniel Petrovitsch

Mario Rio

Gé van Leeuwen

Eelco Beinema

Carla Schrijner

Pepijn Meeuws

Yi-Ting Fang

Contrabas

Matthew Midgley

Ying Lai Green

Jonathan Focquaert

Robert Franenberg

Harke Wiersma

Arjen Leendertz

Ricardo Neto

Fluit

Juliette Hurel

Joséphine Olech

Désirée Woudenberg

Hobo

Remco de Vries

Karel Schoofs

Hans Cartigny

Anja van der Maten

Hobo/althobbo

Ron Tijhuis

Klarinet

Julien Hervé

Bruno Bonansea

Jan Jansen

Klarinet/

basklarinet

Romke-Jan Wijmenga

Fagot

Pieter Nuytten

Marianne Prommel

Fagot/contrafagot

Hans Wisse

Hoorn

David Fernández

Alonso

Cristiana Neves

Wendy Leliveld

Richard Speetjens

Laurens Otto

Pierre Buizer

Trompet

Giuliano Sommerhalder

Alex Elia

Simon Wierenga

Jos Verspagen

Trombone

Pierre Volders

Alexander Verbeek

Remko de Jager

Bastrombone/ contrabastrom- bone

Ben van Dijk

Tuba

Hendrik-Jan Renes

Pauken/slagwerk

Randy Max

Danny van de Wal

Ronald Ent

Martijn Boom

Adriaan Feyaerts

Harp

Charlotte Sprenkels